

ICEM-WERKGROEP “ALLOCHTOON VERENIGINGSLEVEN”

“De Vlaamse overheid en het allochtoon middenveld”

Advies aan de Minister bevoegd voor de Coördinatie van het Vlaams Minderhedenbeleid

Inhoud

1. Definities en beknopte voorstelling van de in de nota genoemde actoren
2. Het allochtoon middenveld: waar hebben we het over?
 - 2.1 De situatie op lokaal niveau
 - Grote verscheidenheid
 - “sociaal-cultureel werk” als grootste gemeenschappelijke deler
 - Jong, slecht omkaderd en overbevraagd
 - 2.2 De situatie op provinciaal en Vlaams niveau
 - 14 allochtone “landelijke” sociaal-culturele verenigingen
 - Gelijkenissen en verschillen
 - Overbevraging en discussie over taakafbakening en beschikbare middelen
 - Bijkomende functies die de allochtone sociaal-culturele verenigingen vandaag vervullen
 - Het Forum van Etnisch-Culturele Minderheden
3. Het allochtoon verenigingsleven: waarom stimuleren en erkennen?
 - 3.1 Wat verwachten we wel?
 - 3.2 Wat verwachten we niet?
4. Het toekomstplaatje op Vlaams niveau
 - 4.1 Welke spelers plaatsen we centraal?
 - 4.2 Onder welke voorwaarden?
 - Bijkomende verwachtingen t.a.v. de allochtone landelijke verenigingen
 - Democratische kwaliteitseisen t.a.v. het Minderhedenforum
 - Externe voorwaarden opdat de allochtone sociaal-culturele verenigingen hun rol ten volle zouden kunnen spelen
 - Conclusie m.b.t. de noodzakelijke ondersteuningsstructuren op Vlaams niveau
5. En wat op lokaal niveau?
 - 5.1 Doortrekken van de Vlaamse beleidskeuzes, met respect voor de lokale autonomie
 - 5.2 Het lokale niveau als broeikas
6. Overzicht van de beleidsaanbevelingen

1. Definities en beknopte voorstelling van de in de nota genoemde actoren

Allochtoon

In deze nota gebruiken we het niet helemaal correcte adjectief “allochtoon”, in plaats van het onhandige “van etnisch-culturele minderheden” of “van de doelgroepen van het Vlaams minderhedenbeleid”. Zoals de term hier gebruikt wordt, verwijst “allochtoon” m.a.w. zowel naar allochtonen in de meer strikte betekenis van het decreet op het Vlaams minderhedenbeleid, als naar asielzoekers en vluchtelingen, woonwagengewoners en mensen zonder papieren.

Maatschappelijk middenveld

In deze nota hanteren we een brede definitie van het “maatschappelijk middenveld”, als zijnde het geheel van het verenigingsleven in Vlaanderen, voor zoverre dit (ten minste tot op grote hoogte) gestuurd en beheerd wordt door de vrijwillig aangesloten leden. Hoewel de bestaansredenen, de omvang en de aard van deze verenigingen* sterk kunnen verschillen, vervullen ze allemaal in meerdere of mindere mate een aantal functies, die het gevolg zijn van het loutere feit dat ze mensen op vrijwillige basis en met een gemeenschappelijk doel bijeen brengen. Ook zonder dit bewust na te streven vormen zij een schakel tussen de individuele burger en de brede maatschappelijke en politieke structuren waarin hij of zij leeft.

Allochtoon middenveld

Met “*allochtoon*” middenveld” bedoelen we dat deel van het maatschappelijk middenveld* waarin *het allochtoon zijn, of het behoren tot een bepaalde groep binnen de brede categorie etnisch-culturele minderheden*, voor de betrokkenen ten minste één van de bepalende factoren is om aan te sluiten.

Vereniging

In deze tekst gebruiken we de term “vereniging” meestal in zijn alledaagse betekenis, d.w.z. als een neutrale term voor wat het niveau of het type van organisatie betreft. Dit in tegenstelling tot het gebruik van de term in het decreet op het sociaal-cultureel werk*, waar hij gereserveerd wordt voor een “netwerk van afdelingen of groepen”. Wanneer wij het over de “netwerken” hebben, spreken we consequent van “*landelijke verenigingen*”.

Sociaal-cultureel werk en sociaal-culturele verenigingen

Sociaal-cultureel werk is een verzamelterm die vele ladingen dekt (zie hiervoor het hoofdstuk “sociaal-cultureel werk, wat” op de website van SoCiuS, www.socius.be). Hier wordt hij gebruikt in de betekenis die eraan gegeven wordt in het nieuwe decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk, dat op 2 april 2003 in het Vlaams parlement werd goedgekeurd. In dit decreet wordt een onderscheid gemaakt tussen sociaal-culturele verenigingen, bewegingen en vormingsinstellingen. Voor de verdere tekst zijn alleen de “verenigingen” van belang. Volgens het decreet zijn dit netwerken van hoofdzakelijk plaatselijke afdelingen en kernen, die worden gerund door een (plaatselijk) bestuur van vrijwilligers. Die vrijwilligers programmeren en organiseren activiteiten voor een ruimer publiek, en worden daartoe ondersteund vanuit een landelijk secretariaat. Die ondersteuning is erop gericht een reeks positieve functies van het verenigingsleven *an sich*, uit te diepen en kwalitatief te versterken. De functies die in het decreet met name worden genoemd, zijn: een gemeenschapsvormende functie, een culturele functie, een maatschappelijke activeringsfunctie en een educatieve functie. Globaal genomen worden ze – nog steeds volgens het decreet – betoelaagd omwille van “de bijdrage die ze leveren tot de vorming van een gemeenschap van competente en geëmancipeerde personen die zich maatschappelijk engageren”. Op dit ogenblik zijn binnen dit beleidskader – zij het op basis van de oude regelgeving – 56 landelijke verenigingen erkend, waarvan 14 “van migranten”. Eén van de opvallende verschillen tussen de “allochtone” en de “autochtone” landelijke verenigingen, is dat er aan allochtone kant minder sprake is van afdelingen en kernen, dan wel van min of meer autonome (lokale) verenigingen* die relatief recent een landelijke vereniging hebben gevormd, of zich hebben aangesloten bij een bestaande landelijke vereniging. Precies daarom maken we in de tekst een consequent onderscheid tussen landelijke allochtone (sociaal-culturele) verenigingen en lokale¹ allochtone (sociaal-culturele) verenigingen. “Landelijke verenigingen” staat dan voor de 14 erkende verenigingen uit het sociaal-cultureel werk. Bij de “lokale verenigingen” maken we een onderscheid tussen “aangesloten” verenigingen en “niet-

¹ “Lokaal” is een niet helemaal correcte term. Een deel van de verenigingen waarover het hier gaat hebben immers een *bovenlokale* werking, zeker wanneer men “lokaal” gelijk zou stellen met “gemeentelijk”. “Lokaal” wordt hier m.a.w. gemakshalve gebruikt als restcategorie voor alles wat niet voldoet aan het criterium “landelijk” uit het decreet op het sociaal-cultureel werk.

aangesloten verenigingen". De "aangesloten verenigingen" zijn dan logischerwijze die lokale verenigingen die zijn aangesloten bij één van de 14 erkende "landelijke verenigingen". De niet-aangesloten verenigingen zijn die verenigingen die op vergelijkbare domeinen actief zijn, met vergelijkbare functies en methodieken, maar die om de ene of de andere reden *niet* zijn aangesloten bij één van deze landelijke verenigingen.

SoCiuS

SoCiuS is het Steunpunt voor Sociaal-Cultureel Werk en heeft als kernopdrachten praktijkondersteuning, praktijkontwikkeling en communicatie. Het Steunpunt richt zich met zijn activiteiten naar het sociaal-cultureel werk, op de eerste plaats naar het sociaal-cultureel volwassenenwerk. De sector van het sociaal-cultureel volwassenenwerk bestaat uit de Vlaamse sociaal-culturele verenigingen en de verenigingen van migranten, de sociaal-culturele vormingsinstellingen en de sociaal-culturele bewegingen.

SoCiuS realiseert zijn kerntaken door middel van activiteiten op het vlak van deskundigheidsbevordering, begeleiding, kwaliteitszorg, gegevensverzameling, studie en onderzoek, informatie en communicatie, vertegenwoordiging en internationale werking. De werking en subsidiëring van SoCiuS wordt geregeld binnen het decreet van 4 april 2003 betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk.

Sinds 1 januari 2003 kunnen de verenigingen van migranten bij SoCiuS terecht voor hun inhoudelijke en methodische ondersteuning. Het doel is de uitbouw van sterke sociaal-culturele verenigingen van migranten. In uitvoering van het decreet van 4 april 2003 heeft SoCiuS met de verenigingen van migranten daartoe een stappenplan opgesteld.

Federatie van Organisaties voor Volksontwikkeling (FOV)

FOV, de Federatie van Organisaties voor Volksontwikkelingswerk, is de door Vlaanderen, bij decreet van 6 juli 2001, erkende en gesubsidieerde belangenbehartiger van de erkende en/of gesubsidieerde verenigingen, bewegingen en vormingsinstellingen uit het sociaal-cultureel werk, waaronder de allochtone landelijke verenigingen.

Forum van Etnisch-Culturele Minderheden (Minderhedenforum)

Het Forum van Etnisch-Culturele Minderheden, kortweg Minderhedenforum, is een belangrijk kanaal waarlangs de communicatie met en de betrokkenheid van de doelgroepen van het Vlaams minderhedenbeleid en hun organisaties georganiseerd worden. Het 'forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden' is in het leven geroepen in opvolging van het decreet op het Vlaams minderhedenbeleid van 28 april 1998 en erkend in een Ministerieel Besluit van 29 juni 1999. Het ging effectief van start in augustus 2000.

De doelstellingen van het Minderhedenforum (volgens het Ministerieel Besluit en de statuten) zijn het ontwikkelen van een communicatienetwerk en het organiseren van overleg tussen organisaties van etnisch-culturele minderheden, o.m. via een tweejaarlijkse Open Forumdag, het ontwikkelen van visies en standpunten op basis van dit overleg, en het extern communiceren en verdedigen van die standpunten. Het Ministerieel Besluit bepaalt de samenstelling van het Minderhedenforum als volgt: "Het forum waarborgt in zijn samenstelling een maximale betrokkenheid van de doelgroepen. Naast organisaties actief in het sociaal-cultureel volwassenenwerk kunnen ook organisaties actief in andere domeinen, evenals individuele leden van de doelgroepen, aan de werking deelnemen. De organisaties actief in het sociaal-cultureel volwassenenwerk zijn evenwel de eerst betrokken partners bij de realisatie van de doelstellingen van het forum". Als werkende leden laten de statuten van het Minderhedenforum toe: "verenigingen van etnisch-culturele minderheden die op bovenlokaal niveau actief zijn, de doelstellingen van het Forum onderschrijven en mee werken in een geest van loyaliteit. Deze verenigingen dienen over rechtspersoonlijkheid te beschikken.", als gecoöpteerde leden komen in aanmerking: "natuurlijke personen met het oog op de betrokkenheid van een of meerdere subgroepen, indien zij de doelstellingen van het Forum onderschrijven en meewerken in een geest van loyaliteit." Het Minderhedenforum streeft naar een evenwichtige vertegenwoordiging van de verschillende subgroepen (volgens afkomst, levensbeschouwing, geslacht, migratiegeschiedenis, enzovoort) in alle statutaire organen.

Minderhedensector

De minderhedensector, is de sector die in het decreet op het Vlaams minderhedenbeleid van 28 april 1998 wordt aangewezen als één van de 3 grote pijlers voor het Vlaams minderhedenbeleid (naast de doelgroepen en de overheid). De sector omvat momenteel één Vlaams Minderheden centrum (VMC), een 25-tal lokale integratiediensten, 6 provinciale integratiecentra (het tweetalig gebied Brussel-hoofdstad wordt decretaal beschouwd als een provincie) en 2 grootstedelijke integratiecentra (met lokale steunpunten).

De algemene opdracht van de sector bestaat uit: het stimuleren en ondersteunen van een inclusief minderhedenbeleid op alle bestuursniveaus; het ontwikkelen van methodieken om de doelgroepen van dat beleid op een evenwaardige manier bij het politieke en maatschappelijk leven te betrekken; het verhogen en bevorderen van de toegankelijkheid van algemene diensten en voorzieningen; het verhogen van het maatschappelijk draagvlak in de samenleving.

Vanuit de plaats die ze hebben is de taakstelling van integratiediensten en –centra verschillend. De kerntaak van de integratiedienst is, in opdracht van de lokale overheid, te zorgen voor de uitvoering van het inclusieve minderhedenbeleid en voor het betrekken van de doelgroepen bij dit beleid. Integratiecentra ondersteunen, stimuleren en bewaken het minderhedenbeleid in hun regio, werken aan toegankelijkheid en betrekken de doelgroepen daarbij. Zij werken daarvoor acties, methodieken en werkvormen uit volgens een meerjarenplan, op basis van de analyse van de achterstand en achterstelling van de doelgroepen.

Het Vlaams Minderhedencentrum (VMC) als ondersteuningsstructuur voor de integratiecentra en –diensten ondersteunt het allochtone verenigingsleven voornamelijk op onrechtstreekse wijze: via structurele samenwerkingsverbanden met het Minderhedenforum*, via ad hoc samenwerking met landelijke verenigingen, via ondersteuning van de minderhedensector die op zijn beurt op regionaal en lokaal vlak ondersteuning biedt aan en samenwerkt met landelijke en lokale allochtone verenigingen.

Steunpunt Allochtone Meisjes en Vrouwen (SAMV)

Het Steunpunt Allochtone Meisjes en Vrouwen (SAMV) wordt gesubsidieerd vanuit het Vlaamse Gelijke Kansenbeleid. Op 8 maart 2002 werd het SAMV erkend als officiële partner voor het voeren van een gelijke kansenbeleid voor allochtone vrouwen. Het SAMV geeft als opdracht om het emancipatie- en participatieproces van allochtone meisjes en vrouwen te onderbouwen door enerzijds in te spelen op specifieke noden en behoeften en door anderzijds de groep van allochtone vrouwen zichtbaar te maken binnen onze multiculturele samenleving. De focus ligt op de dubbele discriminatie waarmee allochtone vrouwen en meisjes te kampen hebben. Binnen dat kader ondersteunt en begeleidt het steunpunt het verenigingsleven van allochtone vrouwen en meisjes.

Het SAMV werkt globaal gezien op 2 sporen. Het eerste spoor is het werken aan *empowerment* van allochtone meisjes en vrouwen door middel van specifieke emancipatieondersteuning. Deze ondersteuning bestaat uit: sensibilisering, informatiedoorstroming, visieontwikkeling, inhoudelijke ondersteuning en/of procesbegeleiding van allochtone vrouwenverenigingen of vrouwenplatforms, methodiekontwikkeling, ontwikkeling en organisatie van vormingssessies en netwerkontwikkeling, zowel tussen allochtone vrouwen(verenigingen) onderling als met de Vlaamse vrouwenbeweging.

Het tweede spoor is het ontwikkelen en verspreiden van deskundigheid m.b.t. de link tussen gender en etniciteit, als onderdeel van het diversiteitsdenken. Het SAMV wil een bewustwordingsproces op gang brengen en instrumenten ontwikkelen om een genderbewuste en interculturele samenleving te realiseren.

2. Het allochtoon middenveld: waar hebben we het over?

We weten (te) weinig over het allochtoon middenveld in Vlaanderen, en dit ondanks het recente en degelijke onderzoek van Sven Sierens². Zoals de meeste onderzoeken die hieraan zijn voorafgegaan, beperkt ook dit onderzoek zich immers grotendeels tot het landelijke, Vlaamse, niveau. Over de vele honderden verenigingen die op lokaal vlak actief zijn, vertelt het bestaande onderzoek ons weinig of niets.

Met deze blinde vlek werden ook de medewerkers van Albert Martens de voorbije maanden geconfronteerd. Zij probeerden zoveel mogelijk allochtone verenigingen te contacteren in het kader van de door de regering gevraagde evaluatie van het Vlaamse minderhedenbeleid³. Hun eerste vaststelling was dat er zelfs geen betrouwbaar, geactualiseerd adressenbestand beschikbaar was. Ze verzamelden iets meer dan 2.000 adressen, schreven die allemaal aan en vonden uiteindelijk een goede 1.000 organisaties terug. Dat laatste cijfer lijkt realistisch: het bevindt zich zowat in het midden van de meeste schattingen, die variëren van zo'n 700 tot 1.300 "initiatieven".

In wat volgt proberen we – ondanks de beperkte gegevens – toch een beeld te schetsen van het allochtoon middenveld in Vlaanderen. Het is voor een deel gebaseerd op de genoemde onderzoeken, aangevuld met informatie van bevoorrechte getuigen, waaronder de leden van de werkgroep.

2.1 De situatie op lokaal niveau

Grote verscheidenheid

We zeiden het al: over heel Vlaanderen zijn wellicht een 1.000-tal grote en kleine "allochtone" verenigingen actief, de meeste op lokaal niveau.

Uiteraard vertonen deze verenigingen een zeer grote diversiteit. Het verschil zit hem niet alleen in de grootte of de mate van stabiliteit, maar ook in de samenstelling en de kracht van de vrijwilligerskernen en het publiek. De allochtone verenigingen organiseren sterk uiteenlopende activiteiten, van louter ontmoetend en ontspannend, over cultureel en educatief, naar gemeenschapsvormend en politiserend. Sommige verenigingen zijn zeer actief, heel wat andere beperken zich tot enkele activiteiten per jaar. Bij de meeste wisselen periodes van verhoogde activiteit af met periodes van sluimerend voortbestaan.

Sierens spreekt met enige voorzichtigheid over twee grote types van verenigingen:

- verenigingen van het "oude type" waarin vooral eerste generatiemigranten een stuk geborgenheid en veiligheid vinden;

² Het onderzoek werd in de loop van 2001 uitgevoerd in opdracht van Minister Anciaux. De resultaten zijn verwerkt in Sven Sierens, *Effecten van het sociaal-cultureel beleid voor allochtonen. Eindrapport* (Gent, december 2001).

³ De resultaten van deze evaluatie worden momenteel nog door de onderzoekers verwerkt.

- verenigingen van het “nieuwe type” van waaruit vooral tweede en derde generatiemigranten aan belangenbehartiging en beleidsbeïnvloeding proberen te doen.

Hij ziet het tweede type geleidelijk aan aan belang winnen t.a.v. het eerste type, mede onder invloed van de federatievorming (waarover verder meer). De verenigingen van recent aangekomen groepen passen echter niet helemaal in deze tweedeling: deze verenigingen worden vanzelfsprekend geleid door mensen van de eerste generatie, maar combineren niet zelden van meet af aan beide hierboven genoemde soorten doelstellingen.

Opvallend is verder dat de overgrote meerderheid van de lokale verenigingen, zowel voor wat de vrijwilligerskernen als het publiek betreft, mono-etnisch is, ondanks een voorzichtige tendens naar meer multiculturaliteit. Ook hier zijn het de recent aangekomen groepen die voor een versnelde evolutie zorgen.

Naast vele mannen- en een beperkt aantal gemengde organisaties, is er ook een groeiend aantal verenigingen van allochtone vrouwen en meisjes:

- sommige van deze verenigingen staan volledig op zichzelf, andere zijn aangesloten bij een landelijke vereniging uit het sociaal-cultureel werk, nog andere worden professioneel ondersteund door de minderhedensector of het jeugdwerk;
- volgens het steunpunt allochtone meisjes en vrouwen zou de meerderheid van deze organisaties voor wat het soort activiteiten betreft eerder tot het “oude type” behoren.

In vele organisaties speelt religie een belangrijke rol. Dit geldt uiteraard voor moskeeverenigingen, maar niet voor hen alleen. Heel wat Marokkaanse verenigingen bijvoorbeeld profileren zichzelf duidelijk als “islamitisch”, ook wanneer ze zich formeel buiten en soms zelfs tegenover het netwerk van moskeeverenigingen situeren.

Ten slotte zijn er nog het groeiend aantal allochtone jeugdverenigingen. Soms gaat het hier om autonome jeugdverenigingen, soms ook om “afdelingen” of deelwerkingen van volwassenenorganisaties.

“sociaal-cultureel werk” als grootste gemeenschappelijke deler

De vele allochtone basisinitiatieven (van volwassenen) laten zich niet gemakkelijk in een hokje stoppen. Wie er echter met een open blik naar kijkt, zal moeten erkennen dat “sociaal-cultureel werk” voor de overgrote meerderheid van de vandaag bestaande verenigingen in het allochtone middenveld, geen slechte “grootste gemene deler” is.

We gaan er daarbij vanuit dat de verenigingen uit het sociaal-cultureel werk, in hun brede definitie, dat deel van het maatschappelijk middenveld vormen waarin “het verenigen” zelf, met alle positieve functies die daaraan verbonden zijn, centraal staat. Een aantal van die positieve functies worden in het recente decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk met name genoemd: de ***gemeenschapsvormende functie***, de ***educatieve functie***, de ***culturele functie*** en de ***maatschappelijke activeringsfunctie***. In de algemene omschrijving van het decreet wordt ook nadrukkelijk gewag gemaakt van de ***emancipatorische functie***. De verenigingen die in de Vlaamse institutionele context tot de sociaal-culturele verenigingen worden gerekend, zijn die verenigingen (van volwassenen) voor wie precies deze functies de belangrijkste bestaansredenen vormen. Voor de vele andere actoren uit het middenveld die *niet* tot de sociaal-culturele verenigingen worden gerekend, ligt de *eerste* bestaansreden ergens anders. We denken dan bijvoorbeeld aan mutualiteiten, middenstandsverenigingen, vakbonden enz.

Bij ons weten bestaat dat laatste soort van organisaties niet binnen het allochtone middenveld. Wanneer mensen ervoor kiezen lid te worden van een “allochtone” vereniging, is het groepstoebehoren meestal niet zomaar “een” reden om toe te treden, maar integendeel, de “belangrijkste” reden. Voor andere – meer thematische of sectorale – doelstellingen richten ze zich tot algemene “autochtone” verenigingen. Dit laat de allochtone verenigingen toe “levensbreed” bezig te zijn, en verklaart voor een deel de grote diversiteit in het soort van activiteiten en de thema’s die aan de orde zijn, ook binnen één en dezelfde organisatie.

De enige volwassenenverenigingen uit het allochtone middenveld die het “allochtoon zijn” nadrukkelijk combineren met één of andere sectorale of thematische doelstelling zijn, voor zover ons bekend: sportverenigingen, moskeeverenigingen en een beperkt aantal culturele verenigingen (een theatergezelschap, bijvoorbeeld). De hoger vermelde tendens naar een meer multiculturele samenstelling van het publiek is – logischerwijze – vooral bij deze meer “thematisch” omschreven verenigingen merkbaar⁴.

Binnen dit geheel nemen de moskeeverenigingen een wat aparte plaats in. Een aanzienlijk deel van deze verenigingen is niet louter bezig met de organisatie van de eredienst, maar ontwikkelt daarnaast ook een vrij brede waaier van socio-culturele en andere activiteiten. Dat laatste blijkt o.m. uit het feit dat nogal wat (vooral Turkse) moskeeverenigingen aangesloten zijn bij de landelijke verenigingen uit het sociaal-cultureel werk.

Daarnaast zijn er, zoals gezegd, de allochtone jongerenverenigingen. In feite vervullen zij dezelfde functies als de organisaties binnen het sociaal-cultureel volwassenenwerk, maar dan t.a.v. een jongere doelgroep. Door de manier waarop het sociaal-cultureel werk in Vlaanderen geïnstitutionaliseerd is, kunnen jongerenverenigingen daar echter formeel niet toe gerekend worden. Zij horen structureel thuis binnen het jeugdwerk.

Dit belet evenwel niet dat ook heel wat allochtone jongerenverenigingen vandaag aangesloten zijn bij de landelijke verenigingen uit het sociaal-cultureel werk.

Jong, slecht omkaderd en overbevraagd

De overgrote meerderheid van de allochtone verenigingen mag theoretisch dan wel thuis horen bij het sociaal-cultureel werk, dat betekent nog niet dat deze verenigingen zichzelf allemaal tot deze werksoort bekennen, of dat ze allemaal als dusdanig worden erkend. De meeste commentatoren gaan ervan uit dat ongeveer de helft van alle initiatieven aangesloten is bij een erkende landelijke vereniging. De andere helft doet het, uit vrije wil of bij gebrek aan aanbod, zonder dit soort van ondersteunend netwerk.

Maar of ze nu gefedereerd zijn of niet, het blijft voor de vrijwilligers van vele lokale allochtone verenigingen een hele opdracht, vaak alleen nog maar om de vereniging in stand te houden. Het gaat immers om een relatief jong verenigingsleven, dat bovendien niet altijd gemakkelijk aansluiting vindt bij tradities, noch bij die uit het land van herkomst, noch bij die welke doorheen de eeuwen in Vlaanderen gegroeid zijn. Sommige groepen (vooral uit recente herkomstgebieden) wonen te zeer verspreid over Vlaanderen om tot leefbare, stabiele organisaties te komen. Het aantal (potentiële) kaders is beperkt, en diegene die er zijn, zijn vaak te weinig geschoold in het verenigingsleven. Zij en hun achterban zijn te weinig vertrouwd met de lokale instellingen en beleidskaders, en vinden niet altijd hun weg naar mogelijke ondersteunings- en subsidiekanalen. Niet zelden is er ook een taalprobleem.

⁴ Dat laatste geldt echter niet voor een bepaald soort van “culturele” verenigingen dat zich exclusief toelegt op het geven van lessen in de eigen taal en cultuur aan vooral kinderen en jongeren van de tweede en derde generatie. Volgens sommige leden van de werkgroep zou dit type van vereniging duidelijk aan een opmars bezig zijn.

Hun opdracht wordt nog verzwaaard door de grote verwachtingen die in de buitenwereld leven t.a.v. deze verenigingen. Zo worden heel wat verenigingen bijvoorbeeld geacht te participeren aan allerlei lokale overlegfora, ook wanneer ze helemaal niet met het oog daarop zijn opgericht.

Over het algemeen klagen de lokale verenigingen over een gebrek aan infrastructuur en financiële middelen. Met de afschaffing eind 2002 van de zogenaamde “activiteitsubsidies” vanuit Vlaanderen, zijn deze klachten uiteraard nog toegenomen⁵.

Een en ander heeft voor gevolg dat het lokaal allochtoon verenigingsleven vandaag in sterke mate steunt op de minderhedensector, zowel op de lokale integratiediensten, als op de integratiecentra en hun lokale steunpunten. Beroepskrachten uit deze sector ondersteunen vrijwilligers van beginnende en bestaande (gefedereerde en niet-gefedereerde) verenigingen, wijzen de weg naar de officiële subsidie- en overlegkanalen, staan in voor het doorgeven van relevante beleidsinformatie, enz. Dit zorgt voor spanningen met de landelijke verenigingen, die aangeven dat zij liever zelf en autonoom willen instaan voor de ondersteuning van ten minste de aangesloten lidorganisaties, maar daar door de beperkte middelen die ze ter beschikking hebben, niet of onvoldoende toe in staat zijn.

Volledigheidshalve moeten we aan dit plaatje nog toevoegen dat lokale vrouwen- en meisjesverenigingen kunnen rekenen op (ook weer beperkte) ondersteuning vanuit het Vlaamse Steunpunt Allochtone Meisjes en Vrouwen.

2.2 De situatie op provinciaal en Vlaams niveau

14 allochtone “landelijke” sociaal-culturele verenigingen

Op Vlaams niveau zijn momenteel 14 allochtone landelijke verenigingen erkend in het kader van het sociaal-cultureel volwassenenwerk. Omdat het ook hier, zoals op lokaal niveau, om jonge organisaties gaat die met de nodige “handicaps” aan de start verschijnen, zijn in de regelgeving terzake overgangsmaatregelen voorzien. Het nieuwe decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk dat op 1 januari 2003 in werking is getreden, geeft de allochtone verenigingen nog tot eind 2009 de tijd om zich volledig aan te passen aan de algemeen geldende criteria.

Deze 14 landelijke verenigingen zijn vandaag, en voor zover ons bekend, de enige gestructureerde netwerken van allochtone verenigingen die min of meer op Vlaams, landelijk, niveau opereren.

⁵ Onder de oude regelgeving op de Volksontwikkeling konden lokale allochtone verenigingen onder bepaalde voorwaarden een beroep doen op Vlaamse “activiteitsubsidies”, tot een maximaal bedrag van 100.000 Belgische frank per jaar. Met het in werking treden van het nieuwe decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk op 1 januari 2003 is aan dit systeem van rechtstreekse financiering een einde gekomen. In ruil voor deze afschaffing wordt een kwalitatief betere ondersteuning beloofd vanwege de landelijke verenigingen, die hiervoor extra middelen krijgen. Voor de rechtstreekse ondersteuning van de lokale, ook allochtone, verenigingen wordt voortaan gerekend op de lokale overheden, via het decreet op het lokaal cultuurbeleid. Volledigheidshalve moet hieraan worden toegevoegd dat sommige lokale overheden ook onder de oude regelgeving reeds voorzagen in een zekere (financiële) ondersteuning van het eigen allochtoon verenigingsleven, hetzij categoriaal (via het lokaal minderhedenbeleid), hetzij inclusief (via cultuur, jeugd, sport...).

Buiten het kader van het sociaal-cultureel werk zijn er wel twee landelijke netwerken in wording: enerzijds het Platform Allochtone Jongeren, anderzijds een Vlaams overlegforum van Maghrebijnse moskeeverenigingen.

Aan de kant van het allochtoon jeugdwerk worden sinds enige jaren pogingen ondernomen om het Antwerpse PAJ (Platform Allochtone Jongeren) tot het Vlaamse niveau uit te breiden en te laten erkennen als landelijk jeugdwerk. Het PAJ is gestart als een samenwerkingsverband van Marokkaanse en Turkse jongerenverenigingen, maar probeert ook in toenemende mate open te staan voor andere nationaliteitsgroepen.

Moslims van Maghrebijnse herkomst verenigen zich sinds een paar jaar in provinciale unies (UMIVA, UMIVOW en UMIVEL, afkortingen van Unie van Moskeeën en Islamitische Verenigingen van respectievelijk Antwerpen, Oost- en West-Vlaanderen, Limburg). Samen met de Maghrebijnse moskeeën uit Vlaams-Brabant hebben ze een Vlaams overlegforum. Dit overlegforum is vooral gericht op de erkenning van de islam. Zoals we al aangaven voor een deel van de *lokale* verenigingen, nemen ook de *unies* een aantal functies op die het kader van de organisatie van de eredienst overschrijden. Precies daarom zijn de voorbije jaren stemmen opgegaan die pleiten voor een erkenning in het kader van het sociaal-cultureel volwassenenwerk.

Gelijkenissen en verschillen

Zoals de lokale verenigingen, vertonen ook de landelijke verenigingen zeer grote verschillen, zowel intern als tussen de verenigingen onderling. Ook hier is de meerderheid mono-etnisch, zij het dan met een flexibele invulling van het begrip (cf. het "Afrikaans" Platform). Onder de landelijke verenigingen die momenteel erkend zijn, tellen we 2 Italiaanse, 3 Marokkaanse, 3 Turkse, 1 Latijns-Amerikaanse, 1 Afrikaanse, 1 Ghanese, en 3 "internationale", waaronder 1 vereniging van vrouwenorganisaties. Een aantal van deze landelijke verenigingen hebben de voorbije jaren inspanningen gedaan om ook verenigingen van allochtonen uit andere herkomstgebieden aan te trekken, maar voor leden van kleinere en recent aangekomen gemeenschappen blijft het vooralsnog moeilijk om een eigen plaats te vinden binnen dit historisch gegroeide landschap. Gegeven de erkenningsstop, én het feit dat het aantal erkende landelijke verenigingen niet eindeloos kan worden opgedreven, ligt hier een grote uitdaging voor de nabije toekomst. Nu al hebben een aantal verenigingen uit specifieke herkomstgebieden zich aaneengesloten in "platforms" die niet meteen een plaats vinden binnen de bestaande landelijke verenigingen, maar die wel een erkenning nastreven in het kader van het sociaal-cultureel werk. We denken daarbij aan het (Antwerps) Platform van Russischtaligen en aan het Berbers Platform in wording.

Het is al vaker gezegd: de bestaande allochtone landelijke verenigingen zijn deels kunstmatige constructies, die mede als gevolg van keuzes in de Vlaamse regelgeving tot stand zijn gekomen. In zijn onderzoek wijt Sven Sierens een aantal "tekortkomingen" die hij bij deze landelijke verenigingen moet vaststellen, mede aan dit kunstmatige karakter: geen eensgezinde maatschappijvisie binnen de landelijke verenigingen, veel papieren leden, doorgaans weinig uitgewerkte visie(s) op de eigen rol van het allochtoon verenigingsleven (wat overeenkomt met de zeer vage "opdrachten" uit de Vlaamse regelgeving).

Het verschil met "autochtone" landelijke verenigingen lijkt op het eerste gezicht groot, maar moet anderzijds toch ook gerelativeerd worden (ook "Vlaamse" verenigingen kunnen, bijvoorbeeld, grote interne verschillen vertonen). Een belangrijk verschil is wel dat het, op enkele uitzonderingen na, niet gaat om organisaties met "afdelingen", maar eerder om losse verbanden van autonome verenigingen. Mede daardoor is de band tussen de individuele leden (van de aangesloten organisaties) en hun landelijke vereniging meestal beperkter dan dit bij de "autochtone" landelijke verenigingen het geval is. Zo hebben allochtone landelijke verenigingen meestal geen ledenblad dat aan de individuele leden bezorgd wordt, en is ook

het fenomeen van landelijke ontmoetingsdagen en/of gemeenschappelijke jaarthema's er weinig of niet bekend. Daardoor kan het al eens voorkomen dat alleen een heel beperkt aantal sleutelfiguren op de hoogte is van de aansluiting bij een landelijke vereniging, terwijl voor het gros van de leden en het publiek de lokale vereniging zelf het enige referentiepunt is.

Verder moet worden erkend dat een groot deel van de allochtone "landelijke" verenigingen in de feiten eerder regionaal (stedelijk, provinciaal) georiënteerd is dan wel landelijk-Vlaams. Het feit dat de allochtone inwoners in Vlaanderen zeer ongelijk verspreid wonen over het grondgebied, gecombineerd met het veelal mono-etnisch profiel van de verenigingen in kwestie, vormt hier de belangrijkste verklaring voor. De bestaande landelijke verenigingen hebben hun sterkste basis in de steden of provincies waar hun secretariaat gevestigd is, en/of waar de organisaties die het initiatief namen tot de federatievorming actief zijn. Het is daar waar het gros van de aangesloten verenigingen zich bevindt en waar de landelijke vereniging zelf actief is in overleggraden allerhande. De provinciale en lokale overheden erkennen deze realiteit door precies deze "eigen" landelijke verenigingen ook financieel en logistiek te ondersteunen. Het gevolg van één en ander is dat lokale verenigingen die zijn aangesloten bij landelijke verenigingen die hun eigenlijke machtsbasis in een andere stad of provincie hebben, op meerdere manieren in de kou blijven staan.

Opvallend ten slotte is dat het professioneel en vrijwilligerskader van de landelijke verenigingen vaak bestaat uit mensen van de 2de of de 3de generatie (met uitzondering van de verenigingen van recent aangekomen groepen), die in de eerste plaats gericht zijn op belangenbehartiging voor hun gemeenschap(pen). Dit profiel komt meestal niet of maar gedeeltelijk overeen met het profiel van de vrijwilligers in de aangesloten verenigingen, waarvan de meerderheid behoort tot de eerste generatie, en vooral gericht is op ontmoeting en herkenning.

Overbevraging en discussie over taakafbakening en beschikbare middelen

Algemeen wordt aangenomen dat het professioneel én het vrijwilligerskader van de allochtone landelijke verenigingen zwaar overbevraagd is. Dat heeft in de eerste plaats te maken met het feit dat zij verwacht worden op een groot aantal overlegfora, sectoraal en algemeen, zowel op landelijk, provinciaal als lokaal niveau (dat laatste deels als gevolg van de relatieve zwakte van de vrijwilligerskaders in de aangesloten verenigingen).

Daardoor komen de landelijke verenigingen (ook naar eigen zeggen) onvoldoende toe aan de kerntaken waarvoor ze via het decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk erkend en gesubsidieerd worden, met name: ondersteuning van de organisatievorming binnen de gemeenschappen van etnisch-culturele minderheden, en van het vrijwilligerswerk in de bestaande en aangesloten verenigingen.

Liever dan te schrappen in opdrachten die allemaal als zeer relevant worden ervaren, engageren de meeste landelijke verenigingen zich dan maar in een permanente en tijdrovende zoektocht naar bijkomende middelen, via zeer diverse, Vlaamse, provinciale en lokale kanalen. Dat wil wel eens lukken, maar de gevonden (project-)middelen volstaan nooit om het algemeen tekort aan middelen en personeel te compenseren, en brengen niet zelden heel wat extra lasten met zich mee, die de verenigingen soms nog verder van hun eigenlijke doelstellingen dreigen af te leiden (zie verder).

Hier ligt een belangrijke verklaring voor de al lang aanslepende discussies met de minderhedensector, die verhoudingsgewijs over heel wat meer middelen beschikt dan het verenigingsleven. Een deel van deze middelen wordt momenteel op provinciaal en lokaal niveau ingezet voor het stimuleren van organisatievorming bij de doelgroepen en voor het

ondersteunen van het bestaande verenigingsleven, conform de decretale opdracht van de sector om de maatschappelijke participatie van de doelgroepen te verhogen. Hiermee beweegt de minderhedensector zich duidelijk op een terrein dat – via het decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk – ook is toegewezen aan de allochtone landelijke verenigingen.

Er zijn in het verre en nabije verleden al heel wat pogingen ondernomen om op dit gemeenschappelijke terrein tot duidelijke afspraken en samenwerking te komen. Maar deze afspraken bestaan lang niet overal, en waar ze bestaan vormen ze niet altijd een garantie voor blijvende goede relaties. Bekeken vanuit de verenigingen blijft het hier immers gaan om een soort van noodoplossing, die zou kunnen vermeden worden indien ze zelf maar over voldoende middelen zouden beschikken.

Daar komt nog bij dat de provinciale integratiecentra het allochtoon verenigingsleven niet alleen ondersteunen, maar er ook mee samenwerken en proberen om dit verenigingsleven te betrekken bij de eigen activiteiten en bij het bestuur van de eigen organisatie (dit is voor hen een decretale verplichting). Het gevolg van één en ander is dat de integratiecentra enerzijds inspanningen moeten vragen van het verenigingsleven die de krachten van de vrijwilligers, maar ook van de beroepskrachten, soms ver te bovengaan, en anderzijds de rol van een deel van datzelfde verenigingsleven moeten overnemen, precies omdat dat verenigingsleven er niet in slaagt al zijn opdrachten waar te maken: een vicieuze cirkel, die in het belang van iedereen best zo snel mogelijk doorbroken wordt.

Bijkomende functies die de allochtone sociaal-culturele verenigingen vandaag vervullen

We hebben het allochtoon verenigingsleven hierboven vrij ondubbelzinnig gesitueerd in het kader van het sociaal-cultureel werk. Landelijke verenigingen van hun kant erkennen dat de functies van het sociaal-cultureel werk ook voor hen belangrijke functies zijn, maar ze benadrukken dat ze daarnaast ook *andere functies* vervullen. Op eigen initiatief, of op vraag van de overheid. En ook voor die andere functies vragen ze erkenning.

Bij alle landelijke verenigingen, en bij een deel van de aangesloten verenigingen, gaat heel wat energie naar de ***functie van belangenbehartiger***, niet alleen voor de eigen organisatie, maar meer algemeen voor (een deel van) de doelgroepen van het Vlaams minderhedenbeleid. Het Vlaams decreet op het minderhedenbeleid erkent het allochtoon verenigingsleven ook officieel in een ***rol van beleidsadviseur***, zij het dan via het kanaal van het forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden. Dit zijn alle twee rollen die niet ongewoon zijn voor verenigingen uit het sociaal-cultureel werk, ook niet voor de “Vlaamse”. Ze hangen nauw samen met de “maatschappelijke activeringsfunctie”, maar in het geval van de allochtone verenigingen ligt hier toch duidelijk een extra klemtoon. Het grootste verschil ligt hierin dat allochtone verenigingen heel vaak opgeroepen worden als adviseurs, op zeer uiteenlopende beleidsdomeinen, en derhalve een agenda “opgedrongen” krijgen die niet altijd overeenkomt met hun eigen agenda of die van hun achterban. Dit is veel minder het geval bij “Vlaamse” sociaal-culturele verenigingen.

Opvallend is verder dat nogal wat allochtone verenigingen, landelijke en andere, door overheden en reguliere voorzieningen gebruikt worden als ***doorgeefluik voor informatie***. Instanties die de eigen werking bekend willen maken bij etnisch-culturele minderheden, of die met een specifieke actie ook deze mensen willen bereiken, komen vaak terecht bij deze verenigingen.

Nogal wat landelijke verenigingen vervullen vandaag ook een zekere **dienstverlenende functie** t.a.v. hun achterban. Die feitelijke functie heeft zowel te maken met strategieën van ledenbinding, als met het feit dat heel wat reguliere voorzieningen nog onvoldoende afgestemd zijn op de multiculturele realiteit.

Recent zijn een aantal allochtone landelijke verenigingen ook aangesproken in een **beleidsuitvoerende rol**. Op Vlaams niveau denken we dan aan de toeleidingsprojecten naar startbanen die enkele landelijke verenigingen momenteel uitvoeren in opdracht van de minister van tewerkstelling, maar ook op lokaal, vooral grootstedelijk, niveau zijn hiervan voorbeelden te vinden.

Tot slot, en enigszins samenhangend met het vorige punt, is er de **innoverende functie** die het verenigingsleven (in het algemeen) kan spelen t.a.v. het beleid. In verenigingen groeien ideeën, van mogelijke oplossingen voor problemen waarmee de achterban zich geconfronteerd ziet. Ook dit is een spontane functie van het verenigingsleven. De voorbije jaren heeft de overheid deze functie, via de experimentele projectsubsidies in het kader van het minderhedenbeleid, bovendien extra gestimuleerd. Met die subsidies worden de allochtone verenigingen niet alleen aangespoord om ideeën te leveren (dat kan je nog tot hun gewone beleidsadviserende functie rekenen), maar ook om die ideeën in de praktijk en in opdracht van de overheid uit te testen.

Lang niet alle bovengenoemde rollen worden momenteel door *alle* landelijke verenigingen opgenomen, laat staan door de lokale verenigingen. De rollen die hierboven bijeengebracht werden, vormen een allegaartje van rollen die deze landelijke verenigingen effectief opnemen, rollen waarop ze door de buitenwereld worden aangesproken, en rollen die ze wel zouden willen opnemen maar in de praktijk niet kunnen of maar zeer tijdelijk kunnen. Slechts een beperkt aantal lokale verenigingen wordt ermee geconfronteerd. Dat belet evenwel niet dat een toekomstig beleid best rekening kan houden met deze realiteit en derhalve moet stilstaan bij de vraag of het deze functies al dan niet wil honoreren.

Het Forum van Etnisch-Culturele Minderheden

Een situatieanalyse m.b.t. het allochtoon middenveld kan op het Vlaamse niveau niet om het Forum van Etnisch-Culturele Minderheden heen. Dit “forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden” werd door het minderhedendecreet in het leven geroepen met de bedoeling een structurele gesprekspartner van de Vlaamse overheid te creëren, over alle gelegenheden die de etnisch-culturele minderheden aanbelangen. Het Minderhedenforum steunt hiervoor in belangrijke mate op de landelijke allochtone verenigingen, maar wordt ook geacht de stem van niet of weinig georganiseerde doelgroepen van het minderhedenbeleid mee naar boven te brengen⁶.

De voornaamste slaagfactoren voor het Minderhedenforum zijn een goede **interne en externe communicatie** en **erkenning**, en voldoende **expertise** over de relevante thema's. Hoewel het Minderhedenforum zijn werking aan het uitbouwen is, komen uit haar korte geschiedenis enkele duidelijke pijnpunten naar voor.

Op dit ogenblik beschikt het Forum niet over de nodige **expertise** over de verschillende domeinen. Idealiter zou op het niveau van het Minderhedenforum de basisdeskundigheid van de landelijke verenigingen moeten kunnen aangevuld worden met een algemene en volledige kennis van o.m. de beleidscontext en –evoluties (op verschillende niveaus). Dit is in feite absoluut nodig voor de coördinatie en de continuïteit van de belangenverdediging. Het

⁶ Zie deel 1 voor meer details over de concrete opdrachten en de samenstelling van dit forum.

tekort aan deskundigheid maakt dat het Minderhedenforum vandaag aan de gesprekstafel vaak het ‘zwakkere broertje’ is. Het gevaar dreigt al snel dat de gesprekspartner herleid wordt tot een alibi, een pseudo-legitimatie van beleid – zelfs al is dit niet de bedoeling. Dergelijke situatie ondergraaft de legitimiteit van het Minderhedenforum bij zijn basis. Verder creëert dit een afhankelijkheidsverhouding met andere organisaties die over relatief meer middelen beschikken, in het bijzonder de minderhedensector. Dit is tegenstrijdig met de doelstelling van een onafhankelijke belangenverdediging vanuit de basis van de etnisch-culturele minderheden zélf. Verder hypothekeert een afhankelijkheidsituatie een vlotte samenwerking met andere organisaties, als gelijkwaardige partners.

Een **externe erkenning** door de **beleidsactoren** op de betreffende beleidsdomeinen is een andere belangrijke slaagfactor. De praktijk wijst uit dat dit op dit ogenblik lang niet voor alle beleidsdomeinen een evidentie is. Sommige overheidsverantwoordelijken zijn onvoldoende op de hoogte van het bestaan van het Minderhedenforum of vergeten de participatie van de “doelgroepen”, andere verkiezen andere gesprekspartners.

Het belang van de **communicatie** met, **participatie** van en **erkenning** door **de basis** voor een goede werking van het Minderhedenforum, kan moeilijk overschat worden. Dit brengt ons terug op de situatie van het allochtoon verenigingsleven. Zolang dit onvoldoende is uitgerust, blijft de doorstroming van de basis naar het Minderhedenforum gebrekkig. Bij dit alles is de diversiteit van de basis van groot belang. Indien het Forum onvoldoende is uitgerust, dreigen de specifieke problemen van de zwakste groepen als eerste van de agenda te verdwijnen, aangezien in een situatie van beperkte middelen automatisch de grote gemeenschappelijke bekommernissen prioritair zijn.

Beleidsaanbeveling 1:

De Vlaamse overheid geeft een onafhankelijke voorziening de opdracht een grondige analyse uit te voeren van het bestaande allochtone middenveld. Die analyse wordt vervolgens permanent geactualiseerd.

3. Het allochtoon verenigingsleven: waarom stimuleren en erkennen?

3.1 Wat verwachten we wel?

De eerste redenen waarom de Vlaamse overheid het verenigingsleven bij leden van etnisch-culturele minderheden wil promoten, zijn dezelfde als voor de bevolking in het algemeen:

- enerzijds wil de overheid het aansluiten bij het verenigingsleven stimuleren, omwille van de positieve effecten die “het verenigen op zich” meebrengt, zowel voor de betrokken individuen als voor de samenleving als geheel⁷;
- anderzijds vindt de overheid in het verenigingsleven een handig kanaal waarlangs ze geïnteresseerde burgers kan betrekken bij de voorbereiding, de advisering en het aftoetsen van haar beleid.

Bekeken vanuit de analyse onder punt 1 hierboven, betekent dit dat de Vlaamse overheid, met haar steun aan het verenigingsleven, vooral de functies van het sociaal-cultureel werk wil stimuleren, en dat diezelfde overheid er alle belang bij heeft dat de verenigingen hun **functies van belangenbehartiger en beleidsadviseur** zo goed mogelijk kunnen vervullen. De functies van het sociaal-cultureel werk, zijn diegene die worden opgesomd in het decreet: een **gemeenschapsvormende functie**, een **culturele functie**, een **maatschappelijke activeringsfunctie** en een **educatieve functie**.

Deze algemeen geldende doelstellingen vertalen zich t.a.v. etnisch-culturele minderheden meer specifiek in een 2-sporenbeleid:

- enerzijds wil de Vlaamse overheid zo veel als mogelijk bereiken dat het “algemene middenveld” ook leden van etnisch-culturele minderheden organiseert en hun belangen mede vertegenwoordigt;
- anderzijds beseft de Vlaamse overheid dat het allochtoon verenigingsleven van cruciaal belang is in het emancipatieproces van de doelgroepen van het minderhedenbeleid en bijgevolg dezelfde reële kansen moet krijgen als andere verenigingsvormen, ook wanneer dat in de praktijk betekent dat er bijkomende stimulansen moeten komen, of dat er een specifieke aanpak nodig is.

⁷ Cf. doelstelling 21 in het Pact van Vilvoorde: “In 2010 neemt meer dan één op twee Vlamingen actief deel aan het verenigingsleven. Door de versterking van het sociaal kapitaal is het vertrouwen van de burger in de samenleving en zijn instituties verhoogd. De burger voelt zich dank zij een actieve participatie aan en van het middenveld beter betrokken bij de gemeenschap. Hierdoor is het democratisch gehalte van Vlaanderen verbeterd”.

De emanciperende rol van het allochtoon middenveld als belangrijke verantwoording voor een specifieke aanpak

Art. 3 van het nieuwe decreet op het sociaal-cultureel werk geeft aan dat de Vlaamse Gemeenschap in het domein van het sociaal-cultureel volwassenenwerk *“organisaties wil ondersteunen die een bijdrage leveren tot de vorming van een gemeenschap van competente en geëmanciperde personen die zich maatschappelijk engageren”*. Daarmee is aan de 4 reeds genoemde functies van het sociaal-cultureel verenigingsleven een 5de, overkoepelende, functie toegevoegd, met name de ***emanciperende functie***.

In het geval van de allochtone verenigingen krijgt deze functie bovendien een extra dimensie. Hier gaat het immers niet alleen om de emancipatie van de aangesloten individuen, maar ook van de gemeenschappen waartoe ze behoren, gemeenschappen die in hun globaliteit af te rekenen hebben met achterstand en discriminatie. Het belang van het “eigen” verenigingsleven voor de emancipatie van deze gemeenschappen kan nauwelijks overschat worden. Dat hebben zowel de arbeidersstrijd, de vrouwenstrijd als de Vlaamse strijd in het verleden afdoende bewezen.

De voorbije jaren zijn daarenboven – en gelukkig maar – steeds meer stemmen opgegaan die waarschuwen tegen betutteling, en pleiten voor het versterken van de eigen kracht van de gediscrimineerde gemeenschappen. Die roep komt parallel met een evolutie binnen het allochtoon verenigingsleven, van verenigingen die vooral gericht waren op ontmoeting en herkenning, naar verenigingen die zich steeds nadrukkelijker opwerpen als woordvoerder en pleitbezorger.

In deze nota beperken we ons verder tot het 2de spoor, dat van het allochtoon verenigingsleven. Dit betekent niet dat we het 1° spoor, dat van de “interculturalisering van het bestaande verenigingsleven” zeg maar, minder belangrijk achten. We rekenen er op dat dit spoor bij de aanpassing van het “strategisch plan minderheden” waaraan momenteel wordt gewerkt, in ieder geval de nodige aandacht zal krijgen.

Wanneer de Vlaamse overheid haar algemene beleidsdoelstellingen t.a.v. het verenigingsleven ook voor het allochtoon verenigingsleven wil waarmaken, staat ze voor 2 uitdagingen:

- enerzijds moet het allochtoon verenigingsleven voldoende stimulansen en ondersteuning krijgen om zijn positieve rol t.a.v. de leden van etnisch-culturele minderheidsgroepen ten volle – en in alle vrijheid - te kunnen spelen;
- anderzijds moet er een werkbare structuur opgezet worden waarlangs het allochtoon verenigingsleven op een volwaardige manier betrokken kan worden bij de advisering van het Vlaams beleid, en dit op alle voor de etnisch-culturele minderheden relevante domeinen.

3.2 Wat verwachten we niet?

In de analyse in deel 2 zagen we dat het allochtoon verenigingsleven vandaag ook andere functies vervult dan de hier genoemde. Dat is een realiteit waarmee de Vlaamse overheid best rekening kan houden, maar die ze niet *per se* hoeft te stimuleren. De meeste van de bijkomende functies zijn om te beginnen zeer tijd- en energierovend, zowel voor de vrijwilligers als voor het beperkt aantal professionele krachten binnen de verenigingen. Bovendien vragen deze bijkomende functies ook een specifieke deskundigheid die dikwijls niet ter beschikking is. Wanneer verenigingen deze functies opnemen, komen de eigenlijke kernfuncties van het verenigingsleven al snel onder druk te staan.

In de functie van doorgeefluik voor informatie schuilt daarenboven het gevaar dat de verenigingen in de plaats gaan treden van de reguliere voorzieningen en de onderscheiden overheden. Voor die laatsten is de weg via de verenigingen niet zelden een gemakkelijksoplossing, die hen ontslaat van de verplichting om het eigen communicatiebeleid terdege af te stemmen op de multiculturele realiteit.

Dienst- en hulpverlening aan de andere kant, moet gebeuren in professionele organisaties, met afdoende garanties voor kwaliteit, en voor eenzelfde mate van kwaliteit, voor alle burgers. Het is goed dat geïnteresseerde vrijwilligersverenigingen – allochtone of andere – betrokken worden bij het beleid van de professionele voorzieningen. Wanneer vrijwilligersorganisaties spontaan het initiatief nemen tot het uitbouwen van een dienstverlenende voorziening, is het niet aan de overheid om ze tegen te houden. Maar het is wel aan de overheid om algemeen geldende kwaliteitsnormen op te leggen, die het principe van het recht op gelijke behandeling van alle burgers respecteren. Dat laatste houdt o.m. in dat er professionele structuren worden opgezet die het kader van de vrijwilligersvereniging uit het sociaal-cultureel werk hoe dan ook overstijgen.

Dienstverlenende functies en de functie van doorgeefluik voor informatie, hangen nauw samen met een zekere beleidsuitvoerende en/of beleidsinnoverende rol, waartoe een aantal organisaties recent werden uitgenodigd⁸.

In de huidige omstandigheden zijn (sommige) allochtone verenigingen geneigd op deze uitnodiging in te gaan, zelfs wanneer de link met de kernactiviteiten van de vereniging en de verwachtingen van de leden t.a.v. de vereniging niet altijd even duidelijk is. Ze doen het vooral omdat het één van de weinige wegen is naar “echte” erkenning (zowel “politiek” als financieel), met alle risico’s van dien: overbelasting van het professioneel kader van de verenigingen en van de vrijwilligers, deels kunstmatige creatie van categoriale voorzieningen (langs nationale en/of etnisch-culturele lijnen), versnippering van middelen, frustratie wanneer het experiment (altijd te vroeg) ophoudt te bestaan. Afdoende basisfinanciering voor de kernfuncties van het verenigingsleven (en meer specifiek ook voor de belangenbehartigende en beleidsadviserende functie) zou dit moeten helpen voorkomen.

Wanneer de overheid toch overweegt om deze basisfinanciering aan te vullen met op innovatie gerichte projectmiddelen, is het aan te bevelen om deze zo dicht mogelijk bij de kernfuncties van het verenigingsleven en de spontane interesses van de leden te laten aansluiten. Gedacht wordt dan vooral aan projecten die gericht zijn op participatie en op het versterken van de doelgroepen in hun relatie met de instellingen en de samenleving.

⁸ De verenigingen zelf wijzen erop dat alle functies in de praktijk zeer nauw met elkaar verbonden zijn en in feite nauwelijks uiteen te trekken vallen.

Beleidsaanbeveling 2a:

De Vlaamse overheid waakt erover dat de middelen die vanuit het sociaal-cultureel werk worden ingezet ter ondersteuning van het allochtoon middenveld, integraal gebruikt worden voor de versterking van de basisfuncties van de verenigingen, d.w.z. van hun emancipatorische, gemeenschapvormende, culturele, maatschappelijke activerende en educatieve functies. Gezien de specifieke positie van deze verenigingen en de hoge verwachtingen m.b.t. hun adviserende rol t.a.v. het inclusief minderhedenbeleid, stelt de Vlaamse overheid bijkomende structurele middelen ter beschikking van deze verenigingen die hen moeten toelaten hun rol van belangenbehartiger en beleidsadviseur ten volle te spelen.

Beleidsaanbeveling 2b:

Daar waar de structurele ondersteuning van het allochtoon verenigingsleven wordt aangevuld met Vlaamse projectmiddelen, wordt erover gewaakt dat:

- *het initiatief voor de projectontwikkeling komt van de verenigingen zelf en bijgevolg aansluit bij de directe bekommernissen van de eigen achterban*
- *de projecten zoveel mogelijk gericht zijn op het versterken van de achterban in hun participatie aan en relatie met reguliere instellingen en de samenleving als geheel*
 - *de projectontwikkeling niet gebeurt ten koste van de gewone kerntaken van de vereniging.*

4. Het toekomstplaatje op Vlaams niveau

4.1 Welke spelers plaatsen we centraal?

De Vlaamse overheid wil het verenigingsleven stimuleren, zowel het algemeen verenigingsleven als het allochtoon verenigingsleven. Dat kan via algemene campagnes en een stuk algemene dienstverlening waarop alle verenigingen een beroep kunnen doen. Daarnaast zal de overheid, wanneer het haar menens is met de uitbouw van een sterk allochtoon middenveld, ook gericht moeten investeren. Er moeten m.a.w. keuzes worden gemaakt.

Gegeven de situatie op het terrein en de analyse tot nog toe, lijkt het daarbij aangewezen dat de Vlaamse overheid nadrukkelijk en éénduidig kiest voor:

- de landelijke allochtone verenigingen (die erkend zijn in het kader van het decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk), als verder te ondersteunen raamwerk voor de uitbouw van het verenigingsleven
- het Forum van Etnisch-Culturele Minderheden (ook: Minderhedenforum) als kanaal waarlangs deze landelijke verenigingen hun beleidsadviserende en belangenbehartigende rol ten volle kunnen spelen⁹

Om dat laatste mogelijk te maken zullen extra-middelen nodig zijn, zowel voor het Minderhedenforum, als voor de (erkende) landelijke allochtone verenigingen die de belangrijkste input leveren voor dit forum.

De eerste keuze is een keuze die gemaakt is in het kader van de recente herziening van het decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk en die we hier dus niet verder hoeven toe te lichten.

De keuze voor diezelfde landelijke verenigingen als prioritaire belangenbehartigers en beleidsadviseurs via het Minderhedenforum – en als enige organisaties die in aanmerking komen voor bijkomende financiering om die rol te kunnen spelen – motiveren we met 2 soorten argumenten:

- een pragmatisch argument: enkele uitzonderingen niet te nagesproken, is er buiten de momenteel erkende landelijke verenigingen uit het sociaal-cultureel volwassenenwerk, gewoon geen (landelijk) gestructureerd allochtoon verenigingsleven, of in ieder geval geen dat zich met een voldoende brede, een “levensbrede”, thematiek bezighoudt¹⁰;
- een inhoudelijk argument: door de manier van werken eigen aan het sociaal-cultureel werk, weten we dat deze verenigingen vertrouwd zijn met wat er leeft bij de doelgroepen van het minderhedenbeleid, weten we dat ze, op zijn minst tot op zekere hoogte, legitieme “woordvoerders” zijn voor deze doelgroepen.

⁹ Beide rollen (die van belangenbehartiger en die van beleidsadviseur) zijn belangrijk. Als belangenbehartigers ondernemen de verenigingen acties op eigen initiatief, vanuit de aangesloten leden, op hun ritme, volgens hun eigen agenda, t.a.v. zelf gekozen instanties (waaronder, maar niet uitsluitend, de Vlaamse regering). Hun rol van beleidsadviseur, spelen ze op vraag van de Vlaamse regering, die haar beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden gelegitimeerd wil zien door regelmatig en structureel overleg met gemandateerde vertegenwoordigers.

¹⁰ Naast de federaties van het sociaal-cultureel werk zijn ons alleen Het Platform Allochtone Jongeren en het overlegforum van de unies van Maghrebijnse moskeeverenigingen bekend als embryonale bovenlokale koepelstructuren van het allochtoon verenigingsleven (zie analyse in deel 2). Het Platform Allochtone Jongeren moet structureel betrokken worden bij de advisering van het jeugdbeleid, het overleg van moskeeverenigingen bij het beleid m.b.t. de organisatie van de eredienst.

Gezien de relatief lange periode die vooraf kan gaan aan de officiële erkenning van nieuwe landelijke verenigingen binnen het sociaal-cultureel werk, moet wel de mogelijkheid worden opengehouden om ook “landelijke verenigingen op weg naar erkenning” alvast als belangenbehartiger en beleidsadviseur te erkennen en te honoreren.

4.2 Onder welke voorwaarden?

Bijkomende verwachtingen t.a.v. de allochtone landelijke verenigingen

Aangezien in dit voorstel de erkende allochtone verenigingen uit het sociaal-cultureel werk precies omwille van hun “vertegenwoordigende rol” extra erkenning en financiële steun zullen krijgen, is het logisch te verwachten dat ze in ruil voor die erkenning en steun, hun vertegenwoordigende rol extra uitdiepen en aantonen.

We verwachten dat ze dit doen op 2 manieren:

- door mee te werken aan de belangenbehartigende en beleidsadviserende activiteiten van het Minderhedenforum;
- door aan te tonen dat de thema's waarrond ze adviezen en eisen formuleren, besproken zijn met, gedragen worden door, hun achterban;
- door er garant voor te staan dat de stem van de vrouwen uit de aangesloten verenigingen op een gelijkwaardige manier wordt meegenomen naar de onderscheiden overlegfora.

Beleidsaanbeveling 3:

De Vlaamse regering voorziet extra middelen – bovenop de middelen van het sociaal-culturele werk –, die de allochtone landelijke verenigingen moeten toelaten hun rol van belangenbehartiger en beleidsadviseur effectief waar te maken. In ruil voor deze extra middelen verwacht de Vlaamse overheid van de allochtone landelijke verenigingen dat zij:

- *actief meewerken aan de activiteiten van het Forum van Etnisch-Culturele Minderheden*
- *kunnen aantonen dat zij hun achterban actief betrokken hebben bij het formuleren van hun standpunten en adviezen*

▪ *de stem van de vrouwen uit de aangesloten verenigingen op een gelijkwaardige manier meenemen naar de overlegfora.*

Democratische kwaliteitseisen t.a.v. het Minderhedenforum

De keuze voor het Minderhedenforum als uniek kanaal waarlangs de structurele beleidsadvisering t.a.v. de Vlaamse overheid vanuit de allochtone verenigingen moet plaatsvinden, heeft als gevolg dat ook dit forum aan een aantal “vertegenwoordigende kwaliteitsvereisten” moet voldoen.

Van het Minderhedenforum wordt verwacht dat het:

- een substantieel deel van de erkende landelijke verenigingen vertegenwoordigt (minimum de helft);
- kan aantonen dat de standpunten van het Minderhedenforum gebaseerd zijn op de inbreng van en discussies tussen de lidorganisaties;
- voldoende oog heeft voor de globale diversiteit en inspanningen levert om het democratisch potentieel dat leeft bij weinig of niet-georganiseerde categorieën binnen de etnisch-culturele minderheden naar boven te brengen; we denken hierbij meer in het bijzonder aan jongeren, vrouwen, mensen zonder papieren, woonwagenbewoners

Beleidsaanbeveling 4:

De Vlaamse regering voorziet bijkomende middelen om het Forum van Etnisch-Culturele Minderheden toe te laten de nodige deskundigheid in huis te halen om op een volwaardige manier aan belangenbehartiging en beleidsbeïnvloeding te doen, en dit in permanente wisselwerking met datgene wat de meewerkende landelijke verenigingen van onderuit aan informatie en standpunten naar boven brengen.

In ruil voor deze middelen verwacht de Vlaamse overheid van het Minderhedenforum dat het:

- *ten minste de helft van de allochtone landelijke verenigingen van het sociaal-cultureel werk vertegenwoordigt;*
- *voldoende oog heeft voor de globale diversiteit en inspanningen levert om het democratisch potentieel dat leeft bij weinig of niet-georganiseerde doelgroepen van het minderhedenbeleid naar boven te brengen; we denken hierbij meer in het bijzonder aan jongeren, vrouwen, mensen zonder papieren, woonwagenbewoners;*
- *kan aantonen dat de standpunten van het Minderhedenforum gebaseerd zijn op de inbreng van en discussies tussen de lidorganisaties.*

Externe voorwaarden opdat de allochtone sociaal-culturele verenigingen hun rol ten volle zouden kunnen spelen

Naast interne voorwaarden, die gesteld worden aan het Forum en de landelijke verenigingen, zal ook aan een aantal “externe” voorwaarden moeten worden voldaan, wanneer we willen dat het allochtone verenigingsleven zijn rol als belangenbehartiger en beleidsadviseur ten volle gaat spelen:

- er moet een gecoördineerd beleid komen t.a.v. dit verenigingsleven (consistente houding van alle publieke actoren, eensgezindheid over de rol)
- er moet duidelijke communicatie komen over de officieel erkende rol(len) van de landelijke verenigingen, zo breed mogelijk (naar de publieke actoren, naar voorzieningen, het brede middenveld, de allochtone gemeenschappen...)
- de verwachtingen moeten haalbaar en realistisch geformuleerd worden / de formele erkenning van belangenbehartigers/beleidsadviseurs mag niet leiden tot het afschuiven van verantwoordelijkheden / externen moeten weten waarvoor ze wel en niet bij de verenigingen terecht kunnen
- er moeten instrumenten ontwikkeld worden ten behoeve van voorzieningen en actoren die ECM in hun netwerken willen opnemen, zodat die niet voor alles en nog wat bij de allochtone verenigingen terecht komen
- het verenigingsleven moet voldoende bekend en vertrouwd zijn met de bestaande kanalen voor beleidsbeïnvloeding

- de bestaande sectorale en thematische overlegorganen moeten effectief opengesteld worden voor vertegenwoordigers van ECM en binnen deze organen moet er voldoende aandacht komen voor problematieken die hen speciaal aanbelangen

Beleidsaanbeveling 5:

De Vlaams minister bevoegd voor de coördinatie van het minderhedenbeleid organiseert een dialoog binnen de Vlaamse regering, met als doel te komen tot een gemeenschappelijke en éénduidige houding van de hele Vlaamse overheid t.a.v. het allochtoon verenigingsleven.

De rol die de Vlaamse overheid toekent aan het allochtoon verenigingsleven, wordt op een actieve en gerichte manier gecommuniceerd aan andere overheden, aan de voorzieningen en aan de bevolking, allochtoon én autochtoon.

Conclusie m.b.t. de noodzakelijke ondersteuningsstructuren op Vlaams niveau

Toekomstplaatje

De resolute keuze voor de landelijke verenigingen enerzijds en het Minderhedenforum anderzijds, zoals die hierboven werd voorgesteld, heeft als logische consequentie dat er – op Vlaams niveau – 3 ondersteunende structuren voor het allochtoon verenigingsleven overeind blijven en verder ontwikkeld moeten worden:

- FOV, dat instaat voor de belangenbehartiging van de verenigingen uit het sociaal-cultureel werk als dusdanig
- SoCiuS, dat zorgt voor de inhoudelijke en methodische ondersteuning van de educatieve medewerkers van de landelijke verenigingen in het sociaal-cultureel werk, m.i.v. de methodische ondersteuning op het vlak van belangenbehartiging (van de doelgroepen) en beleidsbeïnvloeding (naar boven brengen van standpunten, beleidsadvisering van onderuit, ...)
- het Minderhedenforum, dat zorgt voor de inhoudelijke en thematische ondersteuning van de landelijke verenigingen i.f.v. belangenbehartiging en beleidsadvisering

Huidige situatie

In de situatieanalyse onder deel 2 vermeldden we reeds dat de “landelijke” allochtone verenigingen op dit ogenblik ook op diverse manieren ondersteuning krijgen vanuit de minderhedensector. Om uiteenlopende redenen die we hier niet gaan herhalen, nemen provinciale integratiecentra en lokale integratiediensten zelfs een aantal taken van die landelijke verenigingen over, vooral dan op het vlak van de ondersteuning van de lokale verenigingen en het stimuleren van nieuwe organisatievorming. Het Vlaams Minderhedencentrum (VMC) ondersteunt de landelijke verenigingen niet rechtstreeks, maar wel onrechtstreeks via de ondersteuning van de minderhedensector en via allerlei samenwerkingsverbanden met het Minderhedenforum enerzijds, afzonderlijke landelijke verenigingen anderzijds.

Overgangperiode

De keuze die in deze nota wordt gemaakt voor een volwaardige uitbouw van de landelijke allochtone verenigingen en van het Minderhedenforum moet bovenstaande oneigenlijke situatie op middellange termijn uit de wereld helpen. Ondertussen is het van het grootste belang dat in de overgangperiode:

- gezorgd wordt dat de *know how* die zich vandaag binnen de minderhedensector bevindt zo goed mogelijk wordt overgedragen naar de landelijke verenigingen en naar de nieuwe of vernieuwde ondersteuningsstructuren
- gezorgd wordt dat de landelijke verenigingen en de nieuwe of vernieuwde ondersteuningsstructuren voldoende toegerust en voorbereid worden om hun rol op een volwaardige manier te kunnen spelen
- goede afspraken worden gemaakt over de taken die elk van de actoren in deze overgangperiode al dan niet opneemt.

Deze keuze levert op haar beurt een tweetal nieuwe voorwaarden op t.a.v. de gereorganiseerde bovenbouw:

- het Minderhedenforum moet voldoende (inhoudelijke, thematische) competentie in huis hebben om op een deskundige manier aan beleidsadvisering te kunnen doen, en dit in permanente wisselwerking met datgene wat de verenigingen van onderuit aan informatie en standpunten naar boven brengen
- er moet regelmatig overleg komen tussen FOV, SoCiuS en het Minderhedenforum, waarbij in de overgangsfase ook de minderhedensector en het SAMV dienen betrokken te worden.

Beleidsaanbeveling 6:

Eén keer de toekomstige rollen en taakomschrijvingen van enerzijds de structuren van het sociaal-cultureel werk en het Minderhedenforum en anderzijds de minderhedensector, duidelijk en door iedereen aanvaard zijn, moeten er concrete overgangsmaatregelen worden uitgewerkt met het oog op een maximale continuïteit in de ondersteuning van het lokaal verenigingsleven en een goede overdracht van de bestaande know how.

5. En wat op lokaal niveau?

5.1 Doortrekken van de Vlaamse beleidskeuzes, met respect voor de lokale autonomie

Het kan uiteraard niet de bedoeling zijn dat er alleen op het Vlaamse niveau een bloeiend allochtoon verenigingsleven ontstaat.

De bestaansgrond van de landelijke allochtone verenigingen zit hem in de aangesloten verenigingen, en in wat zij op lokaal niveau voor hun leden betekenen. Wanneer de landelijke verenigingen, via het Minderhedenforum, een unieke positie verwerven als Vlaamse beleidsadviseurs, dan is dat ook en niet in het minst vanwege hun nauwe band met het *lokaal* allochtoon middenveld.

Anderzijds moeten ook lokale overheden, in het kader van de promotie van het actieve burgerschap, kunnen rekenen op georganiseerde leden van etnisch-culturele minderheidsgroepen voor de advisering en aftoetsing van hun inclusief minderhedenbeleid. En zoals dat ook voor andere beleidsthema's het geval is, zijn het die lokale overheden zelf die het beste geplaatst zijn om te bepalen hoe ze dat willen doen.

De Vlaamse overheid kan beide doelstellingen het best met elkaar combineren door enerzijds de autonomie van de lokale overheden ten volle te respecteren en door anderzijds zelf resoluut de kaart te trekken van de lokale verenigingen die aangesloten zijn bij de door haar erkende landelijke verenigingen. Dit houdt logischerwijze ook in dat er vanuit het Vlaams minderhedenbeleid op middellange termijn niet langer een opdracht wordt geformuleerd m.b.t. de ondersteuning van *bestaande* lokale verenigingen die niet *wensen* aan te sluiten bij een erkende landelijke vereniging.

Ten aanzien van de lokale (en bij uitbreiding de provinciale) overheden levert dit volgende Vlaamse boodschap op:

- vanuit het Vlaams minderhedenbeleid worden deze overheden aangespoord om een beleid te voeren in structureel overleg met *verenigingen* van de doelgroepen – niets belet hen van ook andere initiatieven van ECM en/of individuele sleutelfiguren bij dit beleid te betrekken, maar de verenigingen zijn hoe dan ook een must, zeker voor gemeenten met een door Vlaanderen erkende integratiedienst
- *hoe* de gemeenten hun verenigingen betrekken en ondersteunen, en *welke* verenigingen ze daarvoor in aanmerking laten komen, is een zaak voor de lokale autonomie
- lokale organisaties die aangesloten zijn bij de erkende verenigingen uit het sociaal-cultureel werk worden via deze verenigingen en hun ondersteuningsstructuren geholpen, ook voor wat het deelnemen aan lokale overlegfora betreft – voor de ondersteuning van eventuele andere organisaties moeten de lokale en provinciale overheden zelf instaan
- daar waar provinciale en lokale overheden in de huidige situatie vaak rekenen op de door Vlaanderen gesubsidieerde particuliere minderhedensector voor de ondersteuning van het *bestaande* allochtoon verenigingsleven in hun provincie of gemeente, zal deze ondersteuning in de toekomst tot het exclusieve takenpakket van de landelijke allochtone verenigingen behoren – het is aangewezen om tijdens de overgangperiode naar de nieuwe regeling goede afspraken te maken met alle betrokkenen, ten einde de continuïteit van de ondersteuning te garanderen en de bestaande know how niet te laten verloren gaan

Ten aanzien van de Vlaamse structuren van het sociaal-cultureel werk (SoCiuS en de landelijke verenigingen) en het Minderhedenforum is de boodschap als volgt:

- van de landelijke verenigingen wordt verwacht dat zij hun aangesloten verenigingen ook ondersteunen in hun belangenbehartigende en beleidsadviserende rol op lokaal niveau
- van het Minderhedenforum en SociuS wordt verwacht dat zij de meewerkende of aangesloten landelijke verenigingen ook op dit vlak ondersteunen, elk vanuit zijn specifieke positie als resp. belangenbehartiger en steunpunt.

Beleidsaanbeveling 7:

Lokale en provinciale overheden worden door de Vlaamse overheid gestimuleerd om hun eigen inclusieve minderhedenbeleid te laten adviseren door de aanwezige allochtone verenigingen. Voor overheden die subsidies ontvangen vanuit het Vlaams minderhedenbeleid is dit een verplichting, die zij verder autonoom vorm geven.

Vlaanderen zelf trekt ook voor het provinciale en lokale niveau consequent de kaart van de federatievorming in het kader van het sociaal-cultureel werk.

Van de landelijke verenigingen wordt verwacht dat zij hun aangesloten verenigingen ook voor wat de beleidsadvisering op de lagere bestuursniveaus betreft, terdege ondersteunen.

5.2. Het lokale niveau als broeikas

Tot nog toe hebben we het consequent en uitsluitend gehad over *bestaande* verenigingen, en een beleid dat erop gericht is deze verenigingen sterker te maken. Daarnaast moet er ook ruimte zijn voor nieuwe organisaties en organisatievormen, rond nieuwe thema's, vanuit nieuwe groepen. Zeker de maatschappelijk zwakste groepen zullen daarvoor ook in de toekomst een duwtje in de rug nodig hebben.

Dat duwtje in de rug kan best op lokaal (of regionaal) niveau gegeven worden. We denken dan aan volgende functies, die niet eenvoudigweg door de bestaande landelijke verenigingen kunnen worden opgenomen:

- ondersteunen van nieuwe organisatievorming (organiseren van een eerste aanspreekpunt, ondersteunen van de vrijwilligers, vertrouwd maken met bestaande kanalen, ...)
- toeleiden van nieuwe organisaties naar de bestaande of nog op te richten landelijke verenigingen
- toeleiden van bestaande niet-gefedereerde lokale verenigingen naar een landelijke vereniging

Op dit ogenblik worden bovengenoemde functies opgenomen door zowel de minderhedensector, als het maatschappelijk opbouwwerk. Een verdere uitklaring van de resp. opdrachten van deze beide sectoren op dit vlak is wenselijk, een goede afstemming van de ondersteuningsactiviteiten in ieder geval noodzakelijk.

Bovengenoemde opdrachten moeten opgenomen worden in permanent overleg en in samenwerking met de landelijke allochtone verenigingen en hun ondersteuningsstructuren. Gegeven het feit dat het aantal door Vlaanderen erkende landelijke verenigingen niet eindeloos kan worden uitgebreid, verdient het aanbeveling dat de bestaande landelijke verenigingen, het Minderhedenforum, SoCiuS en het FOV op korte termijn samen op zoek gaan naar aangepaste structuren, die aan nieuw aangekomen dezelfde kansen moeten geven om zich te organiseren als aan de reeds langer gevestigde groepen.

Ook de lokale besturen hebben hier – vanuit het lokaal cultuurbeleid – een rol te spelen, vooral op het vlak van dienstverlening t.a.v. beginnende en reeds bestaande verenigingen.

Beleidsaanbeveling 8:

Op provinciaal en/of lokaal niveau moet de organisatievorming bij weinig of niet-georganiseerde doelgroepen van het Vlaams minderhedenbeleid gestimuleerd en ondersteund worden, en dit in overleg met de bestaande landelijke verenigingen en met het Minderhedenforum.

6. Overzicht van de beleidsaanbevelingen

Beleidsaanbeveling 1

De Vlaamse overheid geeft een onafhankelijke voorziening de opdracht een grondige analyse uit te voeren van het bestaande allochtone middenveld. Die analyse wordt vervolgens permanent geactualiseerd.

Beleidsaanbeveling 2a

De Vlaamse overheid waakt erover dat de middelen die vanuit het sociaal-cultureel werk worden ingezet ter ondersteuning van het allochtoon middenveld, integraal gebruikt worden voor de versterking van de basisfuncties van de verenigingen, d.w.z. van hun emancipatorische, gemeenschapvormende, culturele, maatschappelijke activerende en educatieve functies.

Gezien de specifieke positie van deze verenigingen en de hoge verwachtingen m.b.t. hun adviserende rol t.a.v. het inclusief minderhedenbeleid, stelt de Vlaamse overheid bijkomende structurele middelen ter beschikking van deze verenigingen die hen moeten toelaten hun rol van belangenbehartiger en beleidsadviseur ten volle te spelen.

Beleidsaanbeveling 2b

Daar waar de structurele ondersteuning van het allochtoon verenigingsleven wordt aangevuld met Vlaamse projectmiddelen, wordt erover gewaakt dat:

- het initiatief voor de projectontwikkeling komt van de verenigingen zelf en bijgevolg aansluit bij de directe bekommernissen van de eigen achterban
- de projecten zoveel mogelijk gericht zijn op het versterken van de achterban in hun participatie aan en relatie met reguliere instellingen en de samenleving als geheel
- de projectontwikkeling niet gebeurt ten koste van de gewone kerntaken van de vereniging.

Beleidsaanbeveling 3

De Vlaamse regering voorziet extra middelen – bovenop de middelen van het sociaal-culturele werk –, die de allochtone landelijke verenigingen moeten toelaten hun rol van belangenbehartiger en beleidsadviseur effectief waar te maken.

In ruil voor deze extra middelen verwacht de Vlaamse overheid van de allochtone landelijke verenigingen dat zij:

- actief meewerken aan de activiteiten van het Forum van Etnisch-Culturele Minderheden
- kunnen aantonen dat zij hun achterban actief betrokken hebben bij het formuleren van hun standpunten en adviezen
- de stem van de vrouwen uit de aangesloten verenigingen op een gelijkwaardige manier meenemen naar de overlegfora.

Beleidsaanbeveling 4

De Vlaamse regering voorziet bijkomende middelen om het Forum van Etnisch-Culturele Minderheden toe te laten de nodige deskundigheid in huis te halen om op een volwaardige manier aan belangenbehartiging en beleidsadvisering te doen, en dit in permanente wisselwerking met datgene wat de meewerkende landelijke verenigingen van onderuit aan informatie en standpunten naar boven brengen.

In ruil voor deze middelen verwacht de Vlaamse overheid van het Minderhedenforum dat het:

- ten minste de helft van de allochtone landelijke verenigingen van het sociaal-cultureel werk vertegenwoordigt
- voldoende oog heeft voor de globale diversiteit en inspanningen levert om het democratisch potentieel dat leeft bij weinig of niet-georganiseerde doelgroepen van het minderhedenbeleid naar boven te brengen; we denken hierbij in het bijzonder aan jongeren, vrouwen, mensen zonder papieren, woonwagenbewoners
- kan aantonen dat de standpunten van het Minderhedenforum gebaseerd zijn op de inbreng van en discussies tussen de lidorganisaties.

Beleidsaanbeveling 5

De Vlaams minister bevoegd voor de coördinatie van het minderhedenbeleid organiseert een dialoog binnen de Vlaamse regering, met als doel te komen tot een gemeenschappelijke en éénduidige houding van de hele Vlaamse overheid t.a.v. het allochtoon verenigingsleven.

De rol die de Vlaamse overheid toekent aan het allochtoon verenigingsleven, wordt op een actieve en gerichte manier gecommuniceerd aan andere overheden, aan de voorzieningen en aan de bevolking, allochtoon én autochtoon.

Beleidsaanbeveling 6

Eén keer de toekomstige rollen en taakomschrijvingen van enerzijds de structuren van het sociaal-cultureel werk en het Minderhedenforum en anderzijds de minderhedensector, duidelijk en door iedereen aanvaard zijn, moeten er concrete overgangsmaatregelen worden uitgewerkt met het oog op een maximale continuïteit in de ondersteuning van het lokaal verenigingsleven en een goede overdracht van de bestaande *know how*.

Beleidsaanbeveling 7

Lokale en provinciale overheden worden door de Vlaamse overheid gestimuleerd om hun eigen inclusieve minderhedenbeleid zoveel mogelijk te laten adviseren door de aanwezige allochtone verenigingen. Voor overheden die subsidies ontvangen vanuit het Vlaams minderhedenbeleid is dit een verplichting, die zij verder autonoom vorm geven.

Vlaanderen zelf trekt ook voor het provinciale en lokale niveau consequent de kaart van de federatievorming in het kader van het sociaal-cultureel werk.

Van de landelijke verenigingen wordt verwacht dat zij hun aangesloten verenigingen ook voor wat de beleidsadvisering op de lagere bestuursniveaus betreft, terdege ondersteunen.

Beleidsaanbeveling 8

Op provinciaal en/of lokaal niveau moet de organisatievorming bij weinig of niet-georganiseerde doelgroepen van het Vlaams minderhedenbeleid gestimuleerd en ondersteund worden, en dit in overleg met de bestaande landelijke verenigingen en met het Minderhedenforum.